

Nr 87.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående ersättning till vissa personer i anledning av ådragna yrkessjukdomar; given Stockholms slott den 4 februari 1938.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen under punkterna 1:o och 2:o hemställt.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Gustav Möller.

Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 4 februari 1938.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, LEVINSON, ENGBERG, SKÖLD, NILSSON, QUENSEL, FORSLUND.

Efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet anmäler chefen för socialdepartementet, statsrådet Möller, uppkomna *frågor angående ersättning till två i det följande angivna personer i anledning av ådragna yrkessjukdomar* samt anför:

Frågor hava uppkommit om beredande av ersättning till två personer, som i arbete ådragit sig yrkessjukdomar, för vilka enligt gällande lagstiftning ersättning icke kan utgå.

Inledning.

Jag anser mig böra i korthet redogöra för de bestämmelser i lagen om försäkring för vissa yrkessjukdomar, vilka i förevarande hänseende äro av betydelse, ävensom för vissa därmed sammanhörande spörsmål.

1929 års lag.

Lag om försäkring för vissa yrkessjukdomar utfärdades den 14 juni 1929 och trädde i kraft den 1 januari 1930.

Enligt 1 § skulle den, som jämlikt lagen den 17 juni 1916 om försäkring för olycksfall i arbete vore försäkrad för skada till följd av sådant olycksfall, anses vara försäkrad jämväl för yrkessjukdom, som uteslutande eller till övervägande del framkallats genom inverkan av vissa i paragrafen uppräknade ämnen m. m. I 3 § föreskrevs, att ersättning i anledning av yrkessjukdom icke skulle utgå, med mindre arbetaren inom ett år eller vad anginge yrkessjukdom, som framkallats genom inverkan av röntgenstrålar eller radium, inom tio år före dagen för sjukdomens yppande varit sysselsatt med arbete i verksamhet, där arbetarna äro utsatta för inverkan av den art, som framkallat sjukdomen. Grunden till bestämmelsen i 3 § är svårigheten att fastställa, huruvida orsakssammanhang föreligger mellan en persons yrkesarbete och en hos honom framträdande sjukdom.

Lagändring år 1930.

Vid 1930 års riksdag yrkades i likalydande motionerna I: 161 av mig m. fl. och II: 254 av herr Olsson i Mellerud m. fl., att tillämpningen av lagen om försäkring för vissa yrkessjukdomar måtte utsträckas att omfatta även sili-kos.

På förslag av andra lagutskottet (utlåtande nr 18) beslöt riksdagen antaga lagändring beträffande 1 § av innehåll att stendamm upptogs bland de sjukdomsalstrande ämnen och fysikaliska orsaker, som omfattades av lagstiftningen.

Lag angående ändrad lydelse av 1 § utfärdades därefter den 12 september 1930 (nr 335). Den trädde i kraft den 1 januari 1931.

Lagändring år 1936.

I proposition nr 209 framlades för 1936 års riksdag förslag till vissa ändringar i lagen om försäkring för vissa yrkessjukdomar. Dessa ändringar inneburo, bland annat, utvidgningar av lagens tillämpningsområde samt i fråga om yrkessjukdom, som framkallats genom inverkan av stendamm, utsträckning av den i 3 § föreskrivna tiden av ett år, inom vilken arbetare före dagen för yrkessjukdoms (med undantag för sjukdom, som framkallats genom inverkan av röntgenstrålar eller radium, där motsvarande tid var tio år) yppande skall hava varit sysselsatt med arbete i verksamhet, där arbetarna äro utsatta för inverkan av den art, som framkallat sjukdomen, för att ersättning skulle kunna utgå. Denna tidsutsträckning föreslogs till tio år.

Propositionen grundades å förslag av socialstyrelsen, riksförsäkringsanstalten och medicinalstyrelsen. Ämbetsverken (vilka föreslagit en utsträckning av nyssnämnda tid till fem år) hade i förslag till övergångsbestämmelser upptagit ett andra stycke av följande lydelse:

I fråga om yrkessjukdom, framkallad av stendamm, skall bestämmelsen i 3 § äga tillämpning, därest den i samma paragraf i gällande lag omförmälda tiden av ett år icke redan utlöpt vid ikraftträdandet av denna lag.

En reservant inom ämbetsverken ansåg, att andra stycket icke borde hava upptagits i övergångsbestämmelserna.

I yttranden över ämbetsverkens förslag tillstyrkte försäkringsrådet det samma, under det att grov- och fabriksarbetareförbundet hemställde, att andra stycket i övergångsbestämmelserna icke måtte upptagas i den nya lagen.

I det vid propositionen fogade statsrådsprotokollet över socialärenden anförde jag beträffande övergångsbestämmelserna, bland annat:

Jag har icke ansett mig böra biträda vad ämbetsverken i andra stycket föreslagit. Bestämmelsen ifråga skulle innebära, att den rörande silikos i 3 § föreslagna utsträckta tiden icke skulle komma de arbetare till godo, vilka väl varit sysselsatta i för silikos farligt arbete efter den 1 januari 1931 och således omfattats av försäkringen men vilka sedermera upphört med det farliga arbetet före den 1 januari 1936. Jag vill erinra, att jämlikt övergångsbestämmelserna till gällande lag en arbetare, hos vilken yrkessjukdom yppats efter lagens ikraftträdande, kunde erhålla full ersättning enligt lagen även om arbetaren blott någon enda dag efter ikraftträdandet varit sysselsatt i farlig verksamhet och det därför med visshet kunde sägas att sjukdomen framkallats under tid, då försäkringen icke var gällande. Vid jämförelse härmed synes det obilligt att nu av andra och uteslutande formella skäl förvägra vissa arbetare, vilka när deras sjukdom grundlades voro omfattade av försäkringen, möjligheten att göra deras rätt enligt försäkringen gällande.

Andra lagutskottet förklarade (i utlåtande nr 41), bland annat, att det vore ett icke tillrådligt avsteg från vedertagna grundsatser om lagars tillbakaverkande kraft, om den föreslagna bestämmelsen i 3 § i vad den anginge yrkessjukdom, som framkallats genom inverkan av stendamm, gåves retroaktiv verkan. Utskottet föreslog, att till övergångsbestämmelserna skulle fogas ett andra stycke av samma innebörd, som givits åt andra stycket av övergångsbestämmelserna i ämbetsverkens förslag. — Reservation anmäldes av sju ledamöter, vilka ansågo, att Kungl. Maj:ts förslag bort tillstyrkas utan det av utskottets majoritet föreslagna tillägget till övergångsbestämmelserna.

Sedan riksdagens kamrar stannat i olika beslut, i det att första kammaren bifallit utskottets hemställan under det att andra kammaren bifallit reservationen, föreslog utskottet (i memorial nr 48) sådan sammanjämkning, att andra kammaren skulle biträda första kammarens beslut samt att riksdagen därjämte i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle begära, att i fall då yrkessjukdom, som framkallats genom inverkan av stendamm, yppats under sådana omständigheter, att enligt det tillägg till övergångsbestämmelserna, som föreslagits av utskottet, rätt till ersättning enligt lagen icke före-

låge, Kungl. Maj:t måtte vidtaga åtgärder för att bereda lika stor ersättning i anledning av yrkessjukdomen, som skulle hava utgått, därest lagen varit tillämplig.

Utskottets sammanjämningsförslag godkändes av riksdagen, vars beslut anmälades genom skrivelse den 27 maj 1936, nr 278. — Lag i ämnet av den lydelse riksdagen antagit utfärdades den 26 juni 1936 (nr 384).

Sistnämnda dag har Kungl. Maj:t i brev till riksförsäkringsanstalten anbefallt anstalten att på lämpligt sätt bringa till allmän kännedom, att i fall, då på grund av sista stycket i övergångsbestämmelserna till 1936 års lagändringar och 3 § i den före den 1 januari 1937 gällande lagen om försäkring för vissa yrkessjukdomar ersättning enligt lagen icke kan beviljas, Kungl. Maj:t på ansökan vill vidtaga åtgärder för att bereda vederbörande lika stor ersättning som den, vilken skulle hava utgått, därest nämnda lagrum icke varit tillämpliga. Ansökan skall insändas till riksförsäkringsanstalten inom två år från dagen för sjukdomens yppande eller från den senare tidpunkt, då arbetaren erhöll vetskap om sjukdomens art, eller, där sjukdomen inom tid som nu sagts föranlett arbetarens död, inom två år från dödsdagen; dock skall vad nu sagts icke utgöra hinder för prövning av ansökan, som insändes före utgången av år 1937. Sedan utredning verkställt, har anstalten att med eget yttrande avlämna densamma till Kungl. Maj:t.

Vad i ärendet förekommit har riksförsäkringsanstalten därefter bringat till allmän kännedom genom ett av anstalten den 7 augusti 1936 utfärdat meddelande.

Föreliggande ersättningsfrågor.

Jag övergår härefter till närmare behandling av de fall, beträffande vilka ersättning ifrågasattes skola utgå.

I:o.

Med skrivelse den 1 juni 1937 har riksförsäkringsanstalten överlämnat en till Kungl. Maj:t ställd, den 24 januari 1937 dagtecknad ansökning om ersättning för yrkessjukdom enligt förutnämnda brev den 26 juni 1936, vilken ansökning avgivits till anstalten av förra koppformerskan *F r e d r i k a C o n c o r d i a A n d e r s s o n* i Göteborg.

Concordia Andersson, som är född år 1886 och ogift, har åren 1900—1933 varit anställd hos Aktiebolaget Rörstrands porslinsfabriker i Göteborg, å vars fabrik hon varit sysselsatt med formning av koppar.

Riksförsäkringsanstalten har, efter verkställd utredning i ärendet, i sin skrivelse anförat:

Till anstalten inkom den 18 september 1936 anmälan från bolaget, att Concordia Andersson led av yrkessjukdom, framkallad genom inverkan av stendamm. Av vid anmälan fogat läkarintyg inhämtades, att Concordia

Andersson alltsedan år 1900 varit sysselsatt med arbete i verksamhet, där arbetarna vore utsatta för inverkan av den art, som kunde framkalla sjukdomen, samt att hon den 29 maj 1933 upphört med sådant arbete. Av utredningen i ärendet framgick vidare, att sjukdomen konstaterats genom röntgenundersökning den 11 januari 1935.

Genom beslut den 18 januari 1937 fann anstalten, att, då Concordia Andersson icke inom ett år före dagen för sjukdomens yppande varit sysselsatt med arbete i verksamhet, där hon varit utsatt för inverkan av den art, som kunde framkalla sjukdomen i fråga, någon ersättning enligt lagen om försäkring för vissa yrkessjukdomar icke kunde tillerkännas henne från anstalten. Anstalten meddelade tillika Concordia Andersson, att hon kunde vara berättigad till ersättning enligt oförmälda brev samt lämnade henne anvisningar för att göra sin rätt därtill gällande.

Enligt ett av överläkaren vid Renströmska sjukhuset å Kolltorp, doktor G. Vallentin, den 8 april 1937 avgivet utlåtande lider Concordia Andersson av stendammslunga i stadium (II) III. Hon hade därjämte ådragit sig annan sjukdom.

På grund av vad sålunda förekommit och efter hörande av den hos anstalten anställde specialisten på lungsjukdomarnas område överläkaren doktor A. Gullbring samt efter inhämtande av ytterligare upplysningar i ärendet, anser anstalten Concordia Andersson enligt berörda brev berättigad till en årlig livränta från och med den 12 januari 1935 efter en beräknad årlig arbetsförtjänst av 2,200 kronor och en invaliditetsgrad av 50 procent, motsvarande 733 kronor 34 öre för år. Vid framtida ökning av denna invaliditetsgrad bör livräntans storlek i motsvarande grad kunna höjas. Härutöver bör Concordia Andersson erhålla ersättning för sådan behandling, som oförmäles i olycksfallsförsäkringslagens 6 § 2 b), därest dylik behandling visar sig erforderlig för höjande av hennes av stendammslungan föranledda nedsättning av arbetsförmågan.

I förevarande sammanhang må anmärkas, att *doktor Vallentin* avslutat sitt förutnämnda utlåtande sålunda:

På grund av de gjorda undersökningsfynden och med hänsyn till patientens föregående verksamhet anser jag, att patienten lider av silicos stad. (II) III. Huruvida hon samtidigt har en lungtuberkulos synes mig omöjligt att för närvarande med absolut visshet avgöra. På grund av sjukdomsförloppet, de nuvarande fysikaliskt-auscultatoriska fynden samt sjukdomsbilden i övrigt anser jag dock att en lungtuberkulos bör kunna uteslutas. Nedsättningen i arbetsförmågan på grund av sjukdomen taxerar jag till 50 %.

I anledning av riksförsäkringsanstaltens skrivelse har försäkringsrådet, efter remiss, den 14 januari 1938 avgivit utlåtande.

Försäkringsrådet har införskaffat viss utredning angående beräkningen av Concordia Anderssons årliga arbetsförtjänst enligt 9 § olycksfallsförsäkringslagen samt har inhämtat yttrande av *överläkaren docenten Alf Westergren* angående den lungsjukdom, varav hon lider. Nämnda yttrande avslutades med följande utlåtande:

Den föreliggande lungsjukdomen måste anses yppad genom röntgenundersökningen den 11 januari 1935.

Fallets bedömande som silicos är ytterst osäkert. Röntgenbilden bör helst tolkas som tuberkulos. Ett inslag av silicos kan ej uteslutas, men »typisk silicosbild» föreligger otvivelaktigt icke. Starkaste argumentet för silicos är utan tvekan den långa tid av 33 år, som hon skall hava arbetat i yrket. Det är

obekant i vilken grad exposition för s. k. farligt damm förelegat, men möjlighet för uppkomsten av silicos förefinnes säkerligen.

Om det sålunda icke kan förnekas att silicos här föreligger, är det dock ytterst tvivelaktigt om silicos, eller lungsjukdom överhuvudtaget, närmast då s. k. silico-tuberkulos, är så starkt utvecklad, att nedsättning av arbetsförmågan blott härigenom uppkommit. De givetvis icke fullständiga uppgifterna om hälsotillståndet omtala operation för njurtuberkulos (vilket dock icke behöver innebära invaliditet) och vidare diverse magbesvär m. m. samt underlivssjukdom. Varken röntgenbilder eller andra föreliggande uppgifter tyda med bestämdhet på nedsatt arbetsförmåga genom lungsjukdom.

Det synes mig därför åtminstone icke tillräckligt bestyrkt att fallet bör godtagas som yrkessjukdom. Då emellertid en icke oväsentlig misstanke på silicos kan anses föreligga och det icke är uteslutet, att arbetsförmågan i någon mån kan vara nedsatt genom hennes lungsjukdom, torde det ej vara bestämt obefogat, om en viss livränta för yrkessjukdom tillerkändes.

Den nedsättning av arbetsförmågan, som i så fall skulle kunna tillskrivas lungsjukdomen, är svår att bedöma på grund av tillgängliga uppgifter, men med hänsyn till de uppgivna subjektiva symtomen av lungsjukdom i förening med röntgenbild och övriga objektiva fynd synes mig en livräntesats av 25 % kunna föreslås.

Försäkringsrådet har för sin del anfört:

Försäkringsrådet finner i likhet med riksförsäkringsanstalten, att ifrågasvarande lungsjukdom bör anses framkallad genom inverkan av stendamm och att ersättning enligt brevet den 26 juni 1936 bör tillerkännas Concordia Andersson i anledning av sjukdomen.

Riksförsäkringsanstalten har vid beräkning av storleken av den livränta, som Concordia Andersson bör erhålla, ansett sjukdomen medföra nedsättning av arbetsförmågan med 50 procent.

Med hänsyn till innehållet i docenten Westergrens yttrande anser emellertid försäkringsrådet, att den av sjukdomen orsakade nedsättningen av arbetsförmågan bör bestämmas till 25 procent. I övrigt har rådet icke något att erinra mot de av riksförsäkringsanstalten föreslagna grunderna för bestämmande av ersättningen. Concordia Andersson bör sålunda enligt rådets mening från och med den 12 januari 1935 tills vidare tillerkännas livränta å ett årligt belopp av 366 kronor 67 öre, motsvarande en invaliditetsgrad av 25 procent och en beräknad årlig arbetsförtjänst av 2,200 kronor.

Inom försäkringsrådet voro ledamöterna Carlsson och Thunborg i så måtto av skiljaktig mening, att de ansågo, att livräntan borde beräknas efter en invaliditetsgrad av 50 procent och sålunda utgå med det av riksförsäkringsanstalten föreslagna beloppet 733 kronor 34 öre för år räknat.

Departementschefen.

Enligt den i ärendet förebragta utredningen har yrkessjukdomen stendammslunga (silicos) yppats hos Concordia Andersson den 11 januari 1935. Redan den 29 maj 1933 och sålunda mera än ett år före nyssnämnda dag hade hon emellertid upphört med det arbete, i vilket hon varit utsatt för inverkan av den art, att sjukdomen kunnat framkallas därav. Med hänsyn härtill kan ersättning för ifrågasvarande yrkessjukdom icke med stöd av lag utgå.

Det föreliggande fallet är emellertid sådant, som avsetts i riksdagens skrivelse nr 278/1936. Möjlighet att få ersättning för yrkessjukdomen skulle näm-

ligen hava förelegat, därest andra stycket i övergångsbestämmelserna till lagen den 26 juni 1936 (nr 384) icke förefunnits.

Till Concordia Andersson bör därför i enlighet med berörda riksdagsskrivelse utgivas ersättning efter de grunder, som skulle hava gällt, därest lagen om försäkring för vissa yrkessjukdomar varit tillämplig å henne. Ersättningen torde böra fastställas i den ordning nämnda lag angiver.

Under åberopande av vad sålunda anförts får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att till Concordia Andersson må av det under elfte huvudtiteln uppförda förslagsanslaget till diverse pensioner och understöd m. m. utbetalas ersättning med belopp, som skulle hava utgått, därest lagen om försäkring för vissa yrkessjukdomar varit tillämplig å henne.

2:o.

Med skrivelse den 26 oktober 1937 har riksförsäkringsanstalten överlämnat en till Kungl. Maj:t ställd, den 28 juni 1937 dagtecknad ansökning om ersättning för yrkessjukdom enligt förutnämnda brev den 26 juni 1936, vilken ansökning avgivits till anstalten av förre gjutgodsrensaren *Otto Sigfrid Löfgren* i Söderfors.

Löfgren, som är född år 1887, har varit anställd vid Stora Kopparbergs Bergslags Aktiebolag tillhöriga Söderfors bruk, där han under åren 1909—1918 varit sysselsatt med rensning i stålgljuteriet samt åren 1918—1932 med avsyning och efterputsning med smärgel. Han lider enligt läkarintyg av en silicos i stadium III.

Riksförsäkringsanstalten har, efter verkställd utredning i ärendet, i sin skrivelse anförd:

Löfgren har sedan den 23 april 1909 varit sysselsatt hos bolaget med arbete i verksamhet, tillverkning av stålgljutgods, där arbetarna varit utsatta för inverkan av den art, som kan framkalla den sjukdom, varav Löfgren lider. Genom att denna tillverkning upphörde, förlorade Löfgren sin anställning hos bolaget den 19 november 1932, och han har därefter icke varit anställd i farligt arbete.

Sedan Löfgren år 1935 undergått röntgenundersökning av sina lungor, varvid stendammslunga konstaterades föreligga, gjordes anmälan härom till den försäkringsinrättning, Arbetsgivarnes Ömsesidiga Olycksfallsförsäkringsbolag, varefter bergslagsbolaget hade sina arbetare försäkrade enligt olycksfallsförsäkringslagen. Försäkringsbolaget fann emellertid Löfgren icke berättigad till någon ersättning enligt yrkessjukdomsförsäkringslagen, då sjukdomen yppats redan år 1932 och anmälan därom kommit bolaget till handa först sedan mer än två år förflutit efter dagen för yppandet (jfr 7 § i lagen). Häröver anfördes besvär hos försäkringsrådet, som genom utslag den 5 februari 1937 fann, att sjukdomen icke yppats förrän den 18 februari 1935, men dock, när Löfgren icke inom ett år före denna dag varit sysselsatt i farligt arbete, med stöd av 3 § i lagen fastställde det slut, vartill försäkringsbolaget kommit i målet.

Löfgren har i anledning av sin sjukdom varit intagen å sjukhus under tiden 7—29 mars 1935, 11—15 mars och 4—12 oktober 1937.

Den årliga arbetsförtjänst, efter vilken sjukpenning och livränta enligt yrkessjukdomsförsäkringslagen i detta fall skola utgå, skulle enligt anstaltens mening skäligen beräknas till 2,400 kronor.

Vid tillämpning av nyssnämnda lag anser anstalten — efter samråd med doktor Gullbring — Löfgren berättigad till sjukpenning enligt 6 och 10 §§ olycksfallsförsäkringslagen under de nyssnämnda tider, då han varit intagen å sjukhus, ävensom under tiden 19 februari—6 mars samt 30 mars—31 maj 1935. Därefter bör livränta till honom utgå efter en invaliditetsgrad av 75 procent under tiden 1 juni 1935—10 mars 1937 samt 16 mars—31 augusti 1937. Från och med den 1 september 1937 bör — med undantag för förutnämnda tid 4—12 oktober 1937 — livräntan till Löfgren utgå efter en invaliditetsgrad av 100 procent.

Över riks-försäkringsanstaltens skrivelse har försäkringsrådet, efter remiss, den 14 januari 1938 angivit utlåtande.

I ett av rådet infordrat yttrande anförde *docenten Westergren*:

Även om en typisk sjukdomsbild knappast föreligger, synes fallet antagligt som yrkessjukdom. Då det här gäller en starkt uttalad lungsjukdom med otvivelaktigt härav förorsakad, mycket höggradig påverkan av arbetsförmågan, kan jag från medicinsk synpunkt icke finna någon invändning gentemot de av riks-försäkringsanstalten föreslagna livräntesatserna.

Försäkringsrådet har härefter förklarat sig icke hava något att erinra mot anstaltens förslag till ersättning åt Löfgren.

Departementschefen.

Utredningen i förevarande ärende giver vid handen, att yrkessjukdomen silicos yppats hos Löfgren den 18 februari 1935. Då han slutat det farliga arbetet den 19 november 1932, kan ersättning för berörda yrkessjukdom icke med stöd av lag utgå.

Beträffande föreliggande fall kan jag i övrigt inskränka mig till att åberopa vad jag anført i det under 1:o behandlade fallet.

Jag hemställer därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att till Löfgren må av det under elfte huvudtiteln uppförda förslagsanslaget till diverse pensioner och understöd m. m. utbetalas ersättning med belopp, som skulle hava utgått, därest lagen om försäkring för vissa yrkessjukdomar varit tillämplig å honom.

Till vad föredraganden under punkterna 1:o och 2:o hemställt, däri statsrådets övriga ledamöter instämma, lämnar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten bifall samt förordnar, att proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Viking Nilsson.